Vesienhoidon toimenpiteiden toteutus Etelä-Savossa vuonna 2021

Hoitokalastuksia toteutettu Etelä-Savon järvissä

Mikkelin alapuolisella Saimaalla (Mikkeli) on tehty hoitokalastusta vuosina 2017–2021. Vuoden 2021 aikana hoitokalastuksen kohdealueina olivat Launialanselkä (3 rysää), Annilanselkä (3 rysää) ja Kyyhkylänselkä (4 rysää). Saalista saatiin vuonna 2021 noin kokonaisuudessaan 44 200 kiloa. Yleisimmät saalislajit olivat särki, lahna ja kuore. Kalastonrakenne on hiljalleen parantunut mikä on näkynyt mm. muikkujen esiintymisessä koko hoitokalastusalueella. Mikkelin alapuolisen Saimaan vesistökunnostuksessa päätoimijoina ovat Mikkeli-Luonteri-kalatalousalue ja Etelä-Savon Kalatalouskeskus ry.

Etelä-Savon ELY-keskuksen avustamassa ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun vetämässä hankkeessa, arvoketjun kehittämisellä jatkuvuutta hoitokalastuksiin ja ravinteiden poistoon, hoitokalastettiin ammattikalastajien toimesta eri puolella maakuntaa. Hoitokalastuskohteina toimivat Puulan Vuojaselkä (Kangasniemi), Kaiskonselkä (Hirvensalmi) ja Siikavesi (Joutsa), Pyhitty (Pieksämäki), Hiehonlampi (Pieksämäki), Iso-Akko (Pieksämäki), Laukanlampi (Pieksämäki) Puruveden Sorvaslahti (Savonlinna) ja Savonlahti (Savonlinna), Kuonajärvi (Savonlinna) ja Lieviskänjärvi (Puumala). Yhteensä edellä mainituista kohteista vuoden 2021 aikana poistettiin n. 11 000 kg särkikalaa (pääosin lahnaa).

Vuoden 2021 aikana jatkuneessa Savonlinnan kaupungin Hirvasjärven (Savonlinna) kunnostushankkeessa saatiin neljällä nuotta vedolla yhteensä 600 kg saalista.

Pohjois-Puulan osakaskunnan hankkeen ensimmäisenä vuotena pääpyyntimenetelminä ovat olleet rysät ja katiskat. Pääasiassa särkikalaa on hoitokalastushankkeen puitteissa saatu n. 10 000 kg Pohjois-Puulan osakaskunnan vesialueilla. Hanke on kolmivuotinen (2021–2023) ja vuoden 2022 aikana tehopyyntiä olisi tarkoitus osoittaa Puulan Ruovedenselälle (Kangasniemi) ja Vuojaselälle (Kangas-niemi).

Hirvensalmen osakaskunnan hoitokalastushankkeessa nuotattiin keväällä Vahvajärvellä (Hirven-salmi) ja troolattiin syksyn 2021 aikana Ryökäsvedellä (Hirvensalmi). Talkooporukalla toteutetulla nuottauksella saatiin saaliksi yhteensä n. 800 kiloa särkeä ja salakkaa. Syksyllä ammattikalastajan toteuttaman troolauksen saalis oli yhteensä 4 138 kiloa särkikaloja (pääosin salakkaa).

Kyyveden osakaskunta on tehnyt hoitokalastuksia Kyyveden matalilla lahtialueilla (Mikkeli, Hauki-vuori) jo useiden vuosien ajan. Kyyveden alueella vuonna 2021 tehtiin useissa kohteissa yhteensä 19 erillistä vetoa. Kyyvedellä tehdyn hoitokalastuksen saalismäärän olivat yhteensä 17 300 kiloa. Suurimman osuuden vuoden 2021 kokonaissaaliista muodostivat särjet ja lahnat. Kyyveden vähempiarvoisen kalan pyyntiä on tarkoitus jatkaa myös vuoden 2022 aikana.

Haukiveden kalatalousalueen vesienhoidon hankkeessa toteutettiin vuoden 2021 aikana hoitokalastuksia Leislahdella (Rantasalmi) ja Kokkolanlahdella (Savonlinna). Vuoden 2021 hoitokalastuksessa kohteissa tehtiin yhteensä 8 vetoa. Saalismäärät Leislahdella oli 9 150 kiloa ja Kokkolanlahdella 14 200 kiloa. Hoitokalastussaalin muodostivat särjet, salakat ja lahnat. Hoitokalastusta Haukivedellä tarkoitus jatkaa myös vuoden 2022 aikana.

Virtasalmi-Joroinen kalatalousalueen alueella hoitokalastusta tehtiin Sysmä -järvessä (Joroinen), Kaitaisten järvillä (Joroinen), Pihlas -järvellä (Joroinen), Syvänsillä (Pieksämäki) ja Haukiveden Haapaselällä (Rantasalmi). Hoitokalastusta tehtiin paikallisin talkoovoimin (Sysmä, Kaitaisten järvet, Pihlas ja Haukiveden Haapaselkä) ja ammattikalastajan (Syvänsi ja Haukiveden, Haapaselkä) kautta. Talkootöillä tehtyjen hoitokalastuksien saalismäärät olivat Sysmä -järvestä 1 167 kiloa, Kaitaisten järvillä 610 kiloa, Pihlas -järvellä 1 900 kiloa ja Haukiveden Haapaselällä 1 335 kiloa. Ammattikalastajan saalit olivat Syvänsillä 2 300 kiloa ja Haukiveden Haapaselällä 6 900 kiloa. Alueelle suunnitellut Hyväjärven ja Pyhityn hoitokalastukset siirtyivät vuodelle 2022. Haukiveden Joroisselällä (Joroinen) toteutettiin myös talkootöillä koekalastus. Alustavien tulosten perusteella alueen kalastorakenne näyttäisi olevan menossa parempaan suuntaan.

Rantasalmella on toteutettu hoitokalastusta vuosina 2015–2020 Pienellä ja Suurella Raudanvedellä (Rantasalmi). Rantasalmen kunnan Raudanvedet 2021 -hoitokalastushakkeessa Pieneltä ja Suurelta Raudanvedeltä ja Kosulanlammesta saalis oli yhteensä 28 750 kiloa. Nuotalla saadusta osuudesta (23 050 kg) suurimmat osuudet kalansaaliista muodostivat särjet, salakat ja lahnat. Hoitokalastusta on tarkoitus jatkaa myös vuoden 2022 aikana.

Puruvedellä käynnissä oleva EU:n Freshabit Life IP –hanke (2016–2022) on yksi kahdeksasta aluehankkeesta NATURA 2000 -verkostoon kuuluvilla merkittävillä vesistöillä ympäri Suomea. Lisää tietoa löytyy hankkeen kotisivuilta Freshabit Life IP (metsa.fi) ja Pro Puruvesi FRESHABIT LIFE IP -verkkosivut (propuruvesi.fi). Etelä-Savon ELY-keskus vastaa Puruveden aluehankkeen koordinoinnista, vesialueen vesienhoitotöistä (hoitokalastus ja niitot), näytteenoton toteutuksesta, kunnostustoimenpiteiden vaikutusten arvioinnista, luontoarvokartoituksista sekä osin valuma-aluekunnostuksista. Hankkeessa on tähän mennessä hoitokalastettu lähes 100 t vähempiarvoista kalaa (pääasiassa särkeä, salakkaa ja lahnaa) syksyllä nuottaamalla ja keväällä rysäpyynnillä. Savonlahdessa (Savonlinna) ja Haudanlahdessa (Savonlinna) vuonna 2021 toteutetuissa hoitokalastuksessa saalismäärä oli yhteensä 27 t. Saalis toimitettiin pääosin Itä-Suomen minkkitarhoille rehuksi sekä kompostointiin. Osa saaliista hyödynnetään ruokatuotantoon.

Vesikasvillisuutta niitetty osakaskuntien ja yhdistysten toimesta

Jukajärviyhdistyksellä on meneillään monivuotinen (2021–2023) niittohanke Jukajärvellä (Juva). Vuoden 2021 aikana hankkeessa toteutettiin luontoselvitys sekä niitettiin Jukajärven pääselällä, Halsaaren ympäristössä, Mäntylahdessa sekä Pattoin ja Kytöniemen välisessä salmessa.

Virtasalmi-Joroinen kalatalousalueen alueella kunnostushankkeen puitteissa vesikasvien niittoja tehtiin mm. Kolpan alueella (Joroinen), Paron matalissa lahdissa (Joroinen) sekä Kolmajärven pohjoisosissa (Joroinen).

Etelä-Tervajärvellä (Mäntyharju) vuoden 2021 aikana Toivola 3 -osakaskunta teetti vesialueelle luontoselvityksen. Vesikasvillisuuden niitot toteutettiin elokuun aikana. Hankealueella on tarkoitus jatkaa vesikasvillisuuden niittämistä vuosina 2022–2023.

Vuoden 2021 aikana Pertun osakaskunta toteutti vesikasvillisuuden niittoa mm. Pienivedellä (Pertunmaa). Peruveden Lihavalla (Pertunmaa) ja Joutsjärvellä (Pertunmaa) toteutettiin saman hankkeen yhteydessä pienimuotoisia ruoppauksia. Hanketta on tarkoitus jatkaa tänä vuonna.

Suurijärven osakaskunta toteutti niittoja Suurijärvellä (Savonlinna) ja Ylä-Mutajärvellä (Savonlinna). Ennen toimenpiteiden toteuttamista alueella arvioitiin luontoselvityksessä uhanalaisten lajien esiintymispotentiaalia. Hankealueella toteutettiin myös pienimuotoisia ruoppauksia. Suurijärven ja Ylä-Mutajärven kunnostushanke jatkuu vielä vuodelle 2022.

Järviruokojen niittämistä on tehty jo kahtena vuotena peräkkäin 2020–2021 Ruokojärven (Savon-linna) kunnostushankkeessa. Ensimmäisen vuoden niitot olivat vaikuttaneet hyvin ja niitettävä kokonaismäärä oli vuonna 2021 jo selkeästi pienempi. Lisäksi hankealueella tehtiin pienimuotoinen ruoppaus Matikkaluodon ja mantereen välisellä kannaksella.

EU-Freshabit life IP-hankkeessa on toteutettu vesikasvillisuuden poistoa Natura –luontoarvot huomioiden niittämällä yhteensä n. 20 hehtaarin alalta vuosina 2016–2021. Niitot toteutettiin samoilla alueilla kolmen vuoden ajan. Vesikasvillisuuden niitot kohdistuivat hankkeen aikana Kerimäen taajaman lähivesiin (Savonlinna) sekä Hummonselän pohjoisosaan (Kitee). Niittojäte hyödynnetään yrityskäytössä kompostointiin viherrakentamisen ja maanparannuksen tarpeisiin.

Valuma-alueilla toteutettu vesiensuojelurakenteita

Savonlinnan kaupunkialueella sijaitsevan Mertajärven (Savonlinna) kunnostussuunnitelmaa on toteutettu vuoden 2021 aikana. Pilottihankkeessa vesienalueen osa pyritään muuttamaan kosteikoksi ja lisäksi alueen virkistyskäyttöä on tarkoitus parantaa. Vuoden 2022 aikana Mertajärven kunnostustyöt jatkuvat.

Virtasalmella (Pieksämäki) Aluslammen (Ruuhilampi-Rauhajärvi-Maavesi) valuma-alueelle on vuoden 2021 aikana valmistunut vesiensuojelukosteikko. Kosteikolla pyritään alentamaan valuma-alueen metsä- ja maatalousalueiden hajakuormitusta.

EU-Freshabit life IP-hankeen aikana on vuosien 2017–2021 aikana rakennettu Kerimäen Jouhenjoen-Kirkkorannan (Savonlinna) monitavoitekosteikko ja pohjapato. Rakennustyöt on valmistuneet vuoden 2021 aikana. Lisäksi vesiensuojelurakenteita (kosteikkorakenteita, pintavalutuskenttiä, eroosiosuojauksia ja virtaaman pidättimiä) on valmistunut Hamalonsuon valuma-alueella (Kitee). Rakenteiden tavoitteena on pidättää osa uoman veden mukanaan kuljettamaa kiintoainesta ja ravinteita ja siten vähentää Puruveteen kohdistuvaa kuormitusta. Toimenpiteissä on huomioitu myös alueen maiseman ja eliöyhteisön monimuotoisuus tarjoamalla kosteikkokasveille ja –eläimille uutta sekä korvaavaa elinympäristöä.

Etelä-Savon ELY-keskuksen alueella toteutetaan vesiensuojelurakenteita myös muista rahoituslähteistä esim. HELMI-ohjelmasta (ym.fi/helmi) ja Metsäkeskuksen luonnonhoitohankerahoituksella (metsakeskus.fi) Etelä-Savon ELY-keskuksen maatalouden ei tuotannolliset investoinnit on käsitelty alempana tiedotteessa.

Selvityksiä ja suunnitelmia laadittu vesiensuojelun tehostamiseksi

Vehka- ja Uuhilammen (Pieksämäki) vesiensuojelurakenteiden suunnitteluhanke on valmistunut vuoden 2021 loppupuolella. Suunnitelmassa on esitetty toteutettavaksi yhteensä neljä erillistä kosteikkoallasta kahden lammen (Vehkalampi ja Uuhilampi) valuma-alueelle. Kosteikoilta puhdistuneet vedet kulkeutuvat Pohosjokea myöten Pieksänjärveen. Pieksämäen alueella vuoden 2021 aikana valmistui myös Heiniön (Pieksämäki) kunnostuksen esiselvitys. Ahven- ja Hiidenlammella (Pieksämäki) toteutettiin vuonna 2021 koekalastus. Hoitokalastuksen tarvetta osoittivat särkikalojen lukumäärä- ja bio-massaosuudet. Hankealueella olisi tarkoitus toteuttaa hoitokalastusta vuoden 2022 aikana.

Koekalastus toteutettiin myös Puruveden Enanlahdella (Savonlinna). Vuoden 2021 koekalastuksen perusteella Enanlahdella särkikalojen määrä kokonaissaalista oli suhteellisen pieni.

Mäntyharjun taajaman hulevesien hallintasuunnitelma on valmistunut vuoden 2021 aikana. Suunnitelman pohjalta on tarkoitus toteuttaa toimenpiteitä, joilla pienennetään Mäntyharjun taajaman hulevesien vaikutusta Pyhäveteen (Mäntyharju).

Itä-Puulan Korpijärven osakaskunta on hankkeessaan valmistellut vesilupahakemuksen, jonka perusteella on tarkoitus hakea lupaa ruopata Pieni-Naarangin (Mikkeli) pohjoisosaa. Tarkoituksena on parantaa järvialueen käyttökelpoisuutta syventämällä valtatie 5:n penkereen rakentamisen vuoksi erilleen jäänyttä ja runsaskasvustoista järven pohjoisosaa.

Pertunmaan kunnan hankkeessa on suunniteltu virkistyskäyttöä parantavia ja umpeenkasvua ehkäiseviä toimenpiteitä Pieniveden Kaakonlahteen, Pankajokeen ja Pankalampeen (Pertunmaa). Suunnitteilla on ruoppauksia, niittoja ja kivenlohkareiden poistoa.

Ilmatieteen laitoksen vetämän EU OPERANDUM-hankkeen tarkoituksena on vähentää sään ja il-maston mm. vesistöille aiheuttamia riskejä luontopohjaisten ratkaisujen avulla. Puruveden alueella (Savonlinna) tutkitaan vesien ravinne- ja kiintoainekuormitusten muuttumista erilaisissa ilmasto-olosuhteissa. Etelä-Savon ELY-keskus osallistuu kuormituksen vähentämistoimien suunniteluun ja tutkimustoimintaan yhdessä alueen sidosryhmien kanssa.

EU-Freshabit life IP-hankkeeseen osallistuvien tutkimuslaitosten kanssa on valmisteilla ja valmistunut useita kuormitukseen, maankäytön vaikutukseen, pohjaveden dynamiikkaan sekä satelliittipohjaiseen kaukokartoitukseen perustuvia mallitarkasteluita sekä elinympäristö- ja eliöstökartoituksia. Hankkeen tiedotuksesta vastaa ProPuruvesi ry, joka ylläpitää myös hankkeen web-sivuja (http://www.propuruvesi.fi).

Virtavesikunnostuksia edistetty aktiivisesti

Urpolanjokeen sekä Emolan-/Rokkalanjokeen (Mikkeli) halutaan luontaisesti lisääntyvä taimenkanta. Tavoitteen toteuttamiseksi on valmistunut kalataloudellinen kunnostussuunnittelu. Vaellusesteiden poistamisen lisäksi alueen virtavesiä kunnostetaan jatkossa kalakantojen lisääntymis- ja poikasalueiksi. Hanke on Mikkelin kaupungin, Mikkeli–Luonteri-kalatalousalueen, ELY-keskuksen vesi- ja kalatalousviranomaisen sekä Saimaan lohikalojen ystävät ry:n yhteistyöhanke vuosille 2019–2024. Hanke edennee toteutukseen vuoden 2022–2023 aikana.

Puulan alueella (Kangasniemi) on valmistunut vuoden 2021 aikana Puulaan laskevien virtavesien kalataloudellinen kunnostaminen. Kunnostuksissa ennallistettiin jokien uomia ja lisättiin uhanalaisen

järvitaimenen lisääntymis- ja pienpoikasalueiden määrää. Kunnostettavat joet olivat Vuojakoski, Kokkoniemenkoski, Tiiholankoski, Äkrynkoski, Kolhonkoski, Tamaranjoki ja Korpikoski.

Lieviskäkosken (Puumala) kalataloudellinen kunnostussuunnittelu on valmistunut. Kunnostukselle on aluehallintovirastonlupa ja hankkeen toteutus alkaa vuonna 2022.

Ripatinkoskelle (Hirvensalmi) on valmistunut kalataloudellinen täydennyskunnostussuunnitelma. Hankkeelle on haettu aluehallintoviraston lupaa.

Savonrannan Vuokalanreitin (Savonlinna) kunnostukset on saatu päätökseen maaliskuussa 2021. Hankkeessa lakkautettiin pienvesivoimala ja ennallistettiin voimalaitoksen läheisyydessä olevat uomat uhanalaisten kalojen vaellus- ja lisääntymisalueeksi.

Enon- ja Kolkonjoen ja Suihkolanjoen (Rantasalmi, Joroinen) kunnostussuunnittelu sekä Kolkonjoen myllypadon (Rantasalmi) kalatiesuunnitelman hankkeet ovat tällä hetkellä aluehallintovirastossa luvituksessa. Huosiosjoen (Juva) kunnostus on suunnittelussa ja nousuesteenä olevan tierummun poistaminen tapahtuu 2022. Kunnostussuunnitelman on tarkoitus valmistua vuoden 2022 aikana.

Enonkosken (Enonkoski) kunnostussuunnittelun on tarkoitus alkaa vuoden 2022 aikana.

Vesitaloushankkeilla tähdätään ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja vaelluskalakantojen parantamiseen

ELY-keskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen valmistelema Puulan padotus- ja juoksutusselvitys on valmistumassa kevään 2022 aikana. Selvitys koskee Puulaa ja siihen liittyvää Liekune-Ryökäsvettä (Mikkeli, Kangasniemi, Hirvensalmi, Joutsa) sekä alapuolista Mäntyharjun reitin vesistöketjua (Hirvensalmi, Pertunmaa, Mäntyharju, Kouvola). Padotus- ja juoksutusselvityksellä on haettu ratkaisumahdollisuuksia vesistöreitin kesän ja syksyn vedenvähyyteen ja lisääntyviin talvitulviin. Tavoitteena on vähentää ilmastonmuutoksesta aiheutuvia tulva- ja kuivuusriskejä vesistöalueella. Säännöstelyn muuttaminen sopeutuvaan säännöstelytapaan edellyttää säännöstelyluvan muuttamista ja luvan hakemista aluehallintovirastosta. ELY-keskus käynnistää lupahakemuksen valmistelun selvityksen pohjalta.

Kesällä 2021 ELY-keskus käynnisti vanhojen vesistörakenteiden poistamisen edistämiseksi hankkeen, jossa vaellusesteiden ja säätöpatojen poistoa sekä patojen muuttamista pohjapadoiksi edistetään aktiivisella hankeohjauksella ja valtion avustuksilla yhteistyössä kalatalousviranomaisen ja paikallistoimijoiden kanssa. Tällä hetkellä alueella on käynnistetty suunnitteluhankkeet Virmasjoen ja Längelmäenjoen (Pieksämäki), Tainajoen (Mäntyharju), Kekkolan myllypuron (Mikkeli) sekä Säimenenjoen (Savonlinna) esteellisyyden vähentämiseksi (vanhojen patorakenteiden poiston suunnittelu). Suunnitelmien on tarkoitus valmistua vuoden 2022 aikana.

Pohjavesien kunnostuksia toteutettu pilaantuneilla maa-alueilla

Pursialan pohjavesialueella (Mikkeli) entisen VR:n kreosoottikyllästämön alueella pohjavesien kunnostusta on jatkettu. Aktiivinen pohjaveden kunnostuspumppaus ja -käsittely on keskeytetty ja alueen pohjaveden puhdistamista jatketaan monitoroidun luontaisen puhdistuksen avulla. Vapo Oy:n entisen Pursialan sahan maaperää ja pohjavettä on kunnostettu koetoimintana. Kohteessa tehdään puhdistuspumppausta ja on testattu biologista In-Situ-kunnostusmenetelmää riittävän tehokkaan kunnostusmenetelmän löytämiseksi. In-Situ-puhdistuksen tehostamiseksi pohjaveteen on johdettu ylimäärin ilmaa/happea. Tavoitteena on jatkaa puhdistamista ja johtaa haitta-ainepitoisia vesiä käsittelyyn uudelle Metsäsairilan jätevedenpuhdistamolle.

Suomenniemen Koiralahden (Mikkeli) pohjavesialueelta on vuonna 2016 poistettu pilaantuneita maita valtion jätehuoltotyönä. Tehdyn tarkkailun mukaan kunnostustyöstä ei aiheutunut negatiivisia vaikutuksia alueen pohjaveteen. Koiralahden alueella on tehty vuonna 2020 vanhan jätetäyttöalueen kunnostus Pirkanmaan ELY-keskuksen vetämän Maaperä kuntoon -ohjelman kautta (https://www.maaperakuntoon.fi). Alueella on toteutettu maaperän lisätutkimuksia vuoden 2021 aikana.

Etelä-Savon ELY-keskus on priorisoinut valtakunnalliseen pilaantuneiden alueiden kunnostusohjelmaan tulevat pohjaveden suojelun kannalta kiireellisimmät kunnostuskohteet. Hankkeessa on tutkittu isännättömäksi todettuja kohteita. ELY-keskus on osallistunut ja osallistuu valtakunnalliseen POA-KORI-hankkeeseen (Kemiallisesti huonossa tilassa olevien pohjavesialueiden kokonaisvaltainen riskinhallinta). Hankkeessa tarkastellaan koko pohjavesialuetta ja sen riskejä kokonaisuutena ja hankkeessa luodaan toimintamalli, jonka avulla riskejä voidaan arvioida kokonaisvaltaisesti.

Maatalouden ympäristökorvausjärjestelmä ja hankkeet tähtäävät hajakuormituksen hallintaan

Maatalouden vesiensuojelun edistämisessä keskeisellä sijalla on maatalouden ympäristökorvausjärjestelmä ja siinä tilatasolla ja lohkotasolla toteutettavat toimenpiteet sekä ympäristösopimukset. Kosteikkojen perustamisella edistetään niin ikään maatalouden vesiensuojelua.

Kosteikkojen hoitoa koskevia ympäristösopimuksia on voimassa vuonna 2021 yhteensä 22 kpl käsittäen 101 hehtaaria. Kosteikkojen perustamista koskevia myönteisiä rahoituspäätöksiä voitiin tehdä vain ei-tuotannollisen investoinnin jälkeen. Näitä tehtiin vuoden 2021 haun perusteella 1 kpl. Uusia ei-tuotannollisia investointeja rahoitettiin vuonna 2021 yhteensä 3 kpl.

Vuodet 2021–2022 ovat maaseutuohjelmalle siirtymäkautta. Toiminta tapahtuu vanhoilla säädöksillä, mutta uuden ohjelmakauden varoja käyttäen. Tämän vuoksi mitään suuria muutoksia ei ole ollut edelliseen vuoteen verrattuna. Uusia sitoumuksia ei ole annettu, mutta voimassa olleita on voitu jatkaa. Tiloista ympäristösitoumuksen on antanut 83 % ja peltoalasta sitoumuksessa on 83,6 ha peltoa. Suojavyöhykkeitä pelloilla on 630 ha ja suojakaistoja 86 ha.

Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelma käynnistyi. Vuonna 2021 se paneutui järkiruokaan ja sen tuotantoon sekä agroekologisiin systeemeihin. Vuoden 2022 tavoitteissa on kosteikot ja kierotalous. Ohjelman tavoitteina on tunnistaa Järvi-Suomen alueelle sopivia toimenpiteitä, jotka liittyvät ravinnekuormitukseen ja vesistöihin, luonnon monimuotoisuuteen sekä ilmastonmuutokseen ja hiilensidontaan. Ohjelma löytyy ELY-keskuksen verkkosivuilta: Järvi-Suomen ympäristö- ja ilmasto-ohjelma (ely-keskus.fi).

Maaseutuohjelmasta rahoitetaan ympäristöasioiden lisäksi myös hankkeita. Vesistöihin liittyviä ovat meneillään olevat Metsähallituksen vetämä Etelä-Savosta vetovoimaisin järvi- ja vapaa-ajan kalastuskohde, Vetovoimaa maaseudulle -hanke (vetovoimaa-maaseudulle.fi). ProAgria Etelä-Savo ry:n Vespaikka - Vesistömaisemat vetovoimatekijänä Etelä-Savossa (proagria.fi) ja Suomen metsäkeskuksen Ilmastokestävän metsätalouden suunnannäyttäjät (metsakeskus.fi). Metsäkeskuksella on lisäksi Etelä-Savossa käynnissä rantametsien käsittelyyn liittyvä hanke Monipuolisuutta rantametsien käsittelyyn Etelä-Savossa metsakeskus.fi), jolla tehostetaan mm. vesiensuojelua.

Rahoitusta ja asiantuntija-apua hankkeisiin saatavilla

Rahoitusta ja asiantuntija-apua vesienhoitoon on saatavilla tällä hetkellä suhteellisen hyvin. Rahoitusmahdollisuuksiin voi tutustua internetissä Nosta rahat pintaan (rahatpintaan.fi) -sivustolla. Laaja-alaisempiin hankkeisiin on käytössä maa- ja metsätalous- sekä ympäristöministeriön rahoitusta, jota myönnetään

esimerkiksi hallituksen kärkihankkeisiin kuten kiertotalouteen ja kalatiestrategian toteuttamiseen) sekä EU:n LIFE-hankkeisiin.

Ympäristöministeriön hallinnoimassa Vesiensuojelun tehostamisohjelmassa (ym.fi/vedenvuoro)) tavoitellaan mahdollisimman suurta vaikutusta vesien tilan paranemiseen. Teemoja ovat muun muassa maa- ja metsätalouden vesienhallinta, vesistökunnostukset sekä kaupunkivedet.

Viranomaiset edistävät alueellaan vapaaehtoista vesienhoidon toteuttamista myöntämällä avustuksia. ELY-keskukset myöntävät maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön vesienhoitoon tarkoitettuja määrärahoja vuosittain harkinnanvaraisina avustuksina. Avustuksia voi hakea loppusyksystä ja asiasta tiedotetaan tällöin tarkemmin. Valtion ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiset antavat myös asiantuntija-apua vesienhoitoon liittyviin hankkeisiin.

Maaseutuohjelman rahoituskanavista keskeisin on maatalousyrittäjien vapaaehtoinen ympäristö-korvausjärjestelmä. Maaseuturahastosta voidaan rahoittaa maaseutua ja sen ympäristöä koskevia hankkeita. Paikallisiin hankkeisiin voi hakea myös Leader-tukea. Metsäluonnon hoitohankkeita voidaan osittain rahoittaa kestävän metsätalouden rahoituslakiin perustuvasta KEMERA-tuesta. Muita vesienhoitoon liittyvien hankkeiden rahoitusmahdollisuuksia ovat esimerkiksi Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR).

Vesienhoitosuunnitelmat päivitetty

Vesienhoidon tavoitteena on pinta- ja pohjavesien vähintään hyvä tila. Vesienhoitotyöhön kuuluu vesien nykytilan selvittäminen, tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu sekä vesien tilan parantaminen tai ylläpitäminen. Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä säätelee vesienhoidon toteuttamista Suomessa. Vesienhoidon suunnittelussa laaditaan yhteistyössä vesienhoitosuunnitelmat ja näitä yksityiskohtaisemmat toimenpideohjelmat.

Valtioneuvosto on hyväksynyt (16.12.2021) vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoitosuunnitelman vuosille 2022–2027. Uudet suunnitelmat tulivat voimaan vuoden 2022 alussa. Vesienhoitosuunnitelmissa ja niitä täydentävissä toimenpideohjelmissa esitetään tietoa vesien tilasta ja niihin vaikuttavista tekijöistä sekä tarvittavista toimista, joilla vesien hyvä tila aiotaan saavuttaa ja ylläpitää. Toimenpideohjelmat konkretisoivat suunnitelmien toteuttamista osin myös paikallisella tasolla.

Vesienhoidon painopisteen tulisi suunnitelmien valmistumisen jälkeen siirtyä toimenpiteiden edistämiseen. Vesienhoidon toimenpiteet painottuvat kuormitettuihin pintavesiin sekä riskinalaisille tai huonossa kemiallisessa tilassa oleville pohjavesialueille. Vesienhoidon toimenpideohjelmassa esitettyjä toimenpiteitä toteutetaan Etelä-Savossa erityisesti vesienhoidon painopistealueilla.

Vesienhoidon yleissuunnitelmat laadittu kalatalousalueille

Etelä-Savon kalatalousalueille on osana ympäristöministeriön vesiensuojelun tehostamisohjelmaa laadittu vesienhoidon yleissuunnitelmat laajassa yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Suunnitelmien avulla aktivoidaan kunnostus- ja hoitotöiden käynnistymistä ja edistetään vesien hyvän tilan saavuttamista. Kalatalousalueiden vesienhoitosuunnitelmat täydentävät ja tarkentavat maakunnan kattavaa vesienhoidon toimenpideohjelmaa vuosille 2022–2027.

Tehostamisohjelman toteuttamiseen liittyvien kalatalousaluekohtaisten vesienhoidon yleissuunnitelmien laatiminen on edennyt suunnitellusti ja kaikki 11 suunnitelmaa (2 osalta viimeistelyä) ovat valmistuneet vuoden 2021 aikana. Vesienhoidon ja kalatalouden toimijoita osallistettiin kalatalouden vesienhoidon suunnitelmien toteutukseen järjestämällä yhteensä 10 kappaletta yleissuunnitelman esittelytilaisuuksia (tupaillat) sekä 8 kappaletta seurantaryhmien palavereita. Syksyn 2021 aikana järjestetyissä seurantaryhmän palavereissa tiedotettiin mm. vuoden 2022 vesienhoidon avustusmahdollisuuksista. Suunnitelmien toteutumista on tarkoitus seurata vuoden 2022 aikana järjestettävien seurantaryhmien kokoontumisissa.

Osakaskuntien yhdistäminen edennyt hyvin

Etelä-Savossa vesistökunnostuksissa ja valuma-alueella tehtävissäkin toimenpiteissä vesialueen omistajilla eli osakaskunnilla ja kalatalousalueilla on merkittävä rooli. Osakaskuntien yhdistäminen suuremmiksi yksiköiksi helpottaa kalastusasioiden hoitoa ja vesiensuojelutyötä. Eri sidosryhmien yhteistyössä toteutettava "Vetovoimaa maaseudulle yhteistoiminnalla ja verkostoitumalla 2017–2020" -hanke on päättynyt. Hankkeessa syntyi sisävesien suurimpia osakaskuntia muun muassa Puulalle, Kyyvedelle sekä Haukiveden pohjoisosiin. Hankkeen tarjoama työpanos otettiin hyvin vastaan vesialueen omistajien keskuudessa. Uusi hanke ”Etelä-Savosta vetovoimaisin järvi- ja vapaa-ajankalastuskohde-hanke 2020–2022” jatkaa osakaskuntien yhdistymisiä Etelä-Savossa: Tiedote: Etelä-Savosta kehitetään vetovoimaisinta järvi- ja vapaa-ajankalastuskohdetta (epressi.com). Lisäksi hankkeen puitteissa on tarkoitus kehittää sähköisiä palveluja osakaskunnille ja kalatalousalueille (esim. lupamyyntiä).

Etelä-Savossa on eri hankkeilla saatu muodostettua 23 uutta laajempaa osakaskuntaa, joiden toiminta edellytykset ovat nousseet uudelle tasolle. Näiden osakaskuntien yhteenlaskettu pinta-ala on noin 140 000 hehtaaria ja keskimääräinen koko noin 6 100 hehtaaria. Osakaskiinteistöjä näillä osakaskunnilla on noin 53 000 kpl. Vuoden 2013 alussa Etelä-Savossa oli noin 1 900 alle 1 000 hehtaarin osakaskuntia. Vuoden 2022 alussa alle 1 000 hehtaarin osakaskuntien määrä oli laskenut yhdistymisten seurauksena noin 1 400 kappaleeseen.

Linkit

- Etelä-Savon ELY-keskuksen vesienhoito (ymparisto.fi) Sivut sisältävät mm. vesienhoidon suunnitelmat ja ohjelmat
- Etelä-Savon vesienhoidon sivut (wordpress.com) Vesienhoidon toteuttaminen maakunnassa vesienhoidon painopistealueilla. Sivut sisältävät muun muassa kokouspöytäkirjat sekä tarkemmat tausta-aineistot kuten selvitykset ja suunnitelmat
- Vesikartta (paikkatieto.ymparisto.fi/vesikartta) Karttapohjainen palvelu, josta löytyvät muun muassa vesien tilaluokitukset

Lisätietoja

- Johtava asiantuntija Juho Kotanen (Mikkelin seutu), p. 0295 024 192
- Vesistöasiantuntija Pekka Sojakka (Savonlinnan seutu-Puruvesi), p. 0295 024 233
- Vesistöasiantuntija Toni Roiha (Pieksämäen seutu, Rantasalmi-Juva) p. 0295 024 836 (30.4.2022 saakka)
- Vesistöasiantuntija Liisa Muuri (Pieksämäen seutu, Rantasalmi-Juva) p. 0295 024 029 (1.5.2022 lähtien)
- Johtava vesitalousasiantuntija Varpu Rajala (Vesitaloushankkeet) p. 0295 024 224
- Vesitalousasiantuntija Petri Nieminen (Vesitaloushankkeet) p. 0295 024 211
- Kalastusbiologi Teemu Hentinen (virtavesikunnostus, osakaskuntien yhdistäminen), p. 0295 024 037
- Maaseutuasiantuntija Kaija Siikavirta (maatalouden vesiensuojelu), p. 0295 024 087
- Pohjavesiasiantuntija Panu Ranta (pohjavedet, pilaantuneet maa-alueet) p. 0295 026 220
- Ympäristönsuojelun asiantuntija Esa Rouvinen (pohjavedet, pilaantuneet maa-alueet), p. 0295 024 228

.

NÄKYMIÄ | HUHTIKUU | 2022

VESIENHOIDON TOIMENPITEITÄ SUUNNITTELUSSA JA TOTEUTUKSESSA ETELÄ-SAVOSSA VUONNA 2021

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

29.3.2022

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi